عکس: مهر

افزایش زمزمه‌های اجرایی شدن طرح انتقال آب از دریاچه وان به دریاچه ارومیه از خشکیدگی دیپلماسی آب ایران حکایت دارد

ریختن آب «وان» در دریاچه ارومیه

میثم اسماعیلی
جامعه

همه این سال‌ها را که قرار بوده دریاچه ارومیه احیا شود، بگردید فهرستی از تصمیمات و وعده‌ها می‌بینید، اما دریغ از یک راهکار علمی و عملی یا گزارش درستی از عملکردی در راستای احیای دریاچه ارومیه، دریاچه‌ای که حالا شده است نمادی برای فراموشی. حالا امید دریاچه ارومیه برای زنده ماندن فقط به آسمان است و لطف الهی، اگر ذره‌ای شک دارید نگاه کنید به طرح‌ها و ایده‌هایی که همه این سال‌ها قرار بود آبی باشد در دل بزرگ‌ترین دریاچه نمکی جهان اما فقط نانی شد بر سفره سیاستمدارانش. ایده انتقال آب دریاچه وان ترکیه به دریاچه ارومیه هم ایده تازه‌ای نیست، اما به واسطه انتشار گفته‌هایی باز هم تازه شده است. ماجرا از این قرار است که برخلاف ادعاهای مطرح شده با محور احیا و نجات دریاچه ارومیه هفته گذشته فرهاد افشار، مدیرعامل خیریه بین‌الملل ایرانیان در شورای شهر ارومیه از قطعی بودن امکان این ایده صحبت کرد، هر چند برای این قطعیتش هیچ دلیل علمی عنوان نکرده و واقعیت این است که انتقال آب از یک حوضه به حوضه دیگر کار و تصمیم ساده‌ای نیست. به باور بسیاری از کارشناسان باید حوضه انتقال‌دهنده به آبی که انتقال می‌یابد نیاز نداشته و در واقع آنچنان آب مازاد داشته باشد که هیچ حقی در حوضه‌های پایین دست آن ضایع نگردد. همچنین این انتقال اشکالات زیست‌محیطی به دنبال نداشته و چنین طرحی از نظر فنی، عملیاتی و اقتصادی امکان‌پذیر باشد. این موارد به خوبی نشان می‌دهد این ایده مستلزم انجام مطالعات کافی و لازم در این زمینه توسط متخصصان و مشاوران بی‌طرف است. حالا اما هر چقدر بگردید کمتر مطالعه کارشناسانه یا اظهارنظر علمی در این زمینه می‌یابید، آنقدر کم که حرف‌های مدیرعامل یک خیریه شاید بعدها مستند تصمیمی شود که میخ آخر تابوت احیای دریاچه ارومیه است.

نفت در برابر آب

ایده انتقال آب دریاچه وان به دریاچه ارومیه اولین بار از زبان عیسی کلانتری عنوان شد، آن هم در زمانی که او هنوز بر بالاترین مسند حوزه محیط‌زیست ایران ننشسته بود و همچنان به عنوان دبیر ستاد احیای دریاچه ارومیه شناخته می‌شد. طرحی که کلانتری در یک نشست خبری در مرداد سال ۹۵ در توجیه آن گفت: «دریاچه وان گرفتار زیادی آب است؛ ارتفاع آب در این دریاچه به قدری بالا آمده که شرایط بی‌هوازی در کف دریاچه ایجاد کرده و موجودات داخل آب در حال از بین رفتن هستند». کلانتری اصرار داشت: «نه تنها همه چیز برای انتقال آب از دریاچه وان در ترکیه به دریاچه ارومیه در کشورمان مهیاست، که این اتفاق به نفع هر دو کشور است». هر چند عمر حرف‌های دبیر وقت ستاد احیای دریاچه ارومیه به یک سال هم نرسید و بعد از طرح این مسأله، این بار مدیر دفتر برنامه‌ریزی و تلفیق ستاد احیای دریاچه ارومیه از نبود برنامه و طرح ستاد احیای دریاچه ارومیه برای انتقال آب دریاچه وان به دریاچه ارومیه خبر داد. مسعود تجریشی این بار در گفت‌وگو با پایگاه خبری آب ایران عنوان کرد که انتقال آب این دریاچه مد نظر ستاد احیای دریاچه ارومیه نیست و این پیشنهادی است که طرف‌های ترک به ایران ارائه کرده‌اند و یک گروه تحقیقاتی متشکل از پنج دانشگاه داخلی و خارجی (دانشگاه وان ترکیه و یک دانشگاه اروپایی) تشکیل و در حال بررسی علمی. فنی و این‌که انتقال آب چه آثاری ممکن است به همراه داشته باشد، هستند.

آن‌طور که مسعود تجریشی در آن سال اشاره کرده است پیشنهاد انتقال آب دریاچه وان به دریاچه ارومیه از سوی مقامات ترکیه پیشنهاد شده است. امید شایان‌فر، رئیس انجمن دریاچه ارومیه اما اعلام کرد هرچند ترکیه و گرجستان انتقال آب و نجات دریاچه ارومیه را پیشنهاد داده‌اند، اما در پس انتقال آب از دریاچه وان، انتقال نفت و خرید گاز نهفته است!

تجریشی تاکید کرد: حدود یک ماه پیش نتایج این مطالعه مشخص شد و در مطالعه شیمیایی به این جمع‌بندی رسیدیم که این انتقال آب به صلاح نیست.

تناقض‌های یک ایده

به نظر می‌رسید با توجه به حرف‌های دبیر و رئیس کارگروه علمی ستاد احیای دریاچه پرونده این طرح بسته شده است، اما همین هفته گذشته فرهاد افشار، مدیرعامل موسسه خیریه بین‌الملل ایرانیان در صحن شورای شهر ارومیه حضور پیدا کرد و به قطع از موفقیت‌آمیز بودن این طرح سخن گفت. سخنانی پر از تناقضات آشکار نسبت به حرف‌های مسؤولان و کارشناسان این حوزه. به عنوان مثال او با اشاره به این‌که تمامی آزمایش‌های زیست‌محیطی این طرح توسط چهار دانشگاه بررسی و انجام شده گفته است: مخلوط شدن آب دو دریاچه موردآزمایش قرار گرفته و از سوی این دانشگاه‌ها تأیید شده و مرحله مذاکرات با ترکیه باید در دست اجرا قرار گیرد.

این در حالی است که مسعود باقرزاده کریمی، سرپرست دفتر امور تالاب‌ها در سازمان حفاظت محیط‌زیست با اشاره به این‌که هنوز مطالعات مربوط به انتقال آب دریاچه وان به دریاچه ارومیه انجام نشده است، گفت: این طرح هنوز به طور رسمی در ستاد احیای دریاچه ارومیه مطرح نگردیده و گزارش فنی برای آن تهیه نشده است!

فارغ از این تناقض روشن هنوز برای بسیاری نسبت یک خیریه با چنین طرح زیست‌محیطی و کارشناسانه‌ای مشخص نیست، آن هم وقتی که بدانیم مدیرعامل این خیریه استاد جامعه‌شناسی دانشگاه برن آلمان است!

انتقال آب شایعه است

البته که این اولین بار نیست که پس از اعلام ملغی شدن این طرح باز هم از سوی افرادی مطرح می‌شود. این موضوع تا به حال بارها عنوان شده است، پیش از این هم حتی عده‌ای از مسؤولان از طرح مطالعاتی این خبر داده‌اند و عده‌ای دیگر آن را از اساس کذب دانستند. تا این‌که اردیبهشت سال گذشته مدیر استانی ستاد احیای دریاچه ارومیه در آذربایجان غربی خط بطلانی بر ادعاهای مطالعات انجام گرفته توسط مسؤولان کشید و گفت؛ برنامه‌ای در مورد انتقال آب وان ترکیه به دریاچه ارومیه وجود ندارد و خبرهایی را که در این ارتباط منتشر شده تکذیب می‌کنم.

فرهاد سرخوش در گفت‌وگو با خبرنگاران اعلام کرد دریای خزر یا دریاچه وان از لحاظ نوع آب و عوامل شیمیایی سازگاری با آب دریاچه ارومیه ندارند و نمی‌توان از آب آنها برای احیای این دریاچه استفاده کرد، بنابراین هرگونه طرح انتقال آب از خارج کشور از جمله ترکیه به دریاچه ارومیه صحت ندارد و فقط شایعه‌ای در بین مردم پخش شده است.

پاس گل ایرانی!

حجت میان‌آبادی، پژوهشگر دیپلماسی آب است و بارها تلاش کرده است در میانه همه این شایعات و تایید و تکذیب‌ها از دریچه دانش و با نگاهی علمی به این موضوع بنگرد. او در این رابطه به جام جم می‌گوید: کسانی که بحث انتقال آب دریاچه وان به دریاچه ارومیه را مطرح می‌کنند دچار بخشی نگری جدی هستند و به یقین می‌توانیم بگوییم که در حوزه آب یا کاملا بی‌دانش هستند یا اگر خیلی خوشبین باشیم، کم دانش هستند. این افراد به مسائل آب و محیط‌زیست نقطه‌ای نگاه می‌کنند. این طرح کذایی قطعا ابعاد بین‌المللی و ملی دارد و بحث‌های ژئوپولیتیکی آن بسیار حساس است و وقتی ما انتقال آب از ترکیه را مطرح می‌کنیم باید نگاهی داشته باشیم به چالش‌های آب کشورهای منطقه با کشور ترکیه از جمله ایران.

این کارشناس حوزه آب به سیاست‌های آبی کشورهای منطقه می‌پردازد و می‌گوید: مساله این است که ترکیه در مورد سیاست‌های آبی‌اش دکترین «هارمون» را در پیش گرفته است. سرچشمه پیدایش چنین تفکری هم از مناقشه آبی میان آمریکا و مکزیک شکل گرفت که دادستان کل وقت آمریکا فردی به نام هارمون در اواخر قرن ۱۹ حکم داد «منابع آبی مثل منابع نفتی متعلق به هر کشور است، همان‌طور که هر کشوری نمی‌تواند به کشورهای پایین دست بگوید که از منابع نفتی‌اش چگونه استفاده کند، به همان صورت هم نمی‌تواند بگوید از منبع آبی‌اش چطور استفاده کند.»

آن‌طور که حجت میان‌آبادی می‌گوید این دکترین حالا سال‌هاست که منسوخ شده است و هیچ اعتباری ندارد و حقوق بین‌الملل آن را کاملا رد کرده است. هر چند به نظر می‌رسد کشور ترکیه هنوز به شکل خیلی جدی به این نوع نگاه یعنی دکترین هارمون باور دارد. برای مثال سلیمان دمیرل، رئیس جمهور وقت ترکیه گفته بود همان‌طور که کشور عراق نفت دارد ما هم آب داریم و همان‌طور که در نوع مصرف نفتشان ما دخالتی نداریم، آنها هم نمی‌توانند برای آب به ما توصیه کنند! حالا با الگوگیری از چنین نگاهی افغانستان هم به چنین تفکری رسیده است و اشرف غنی، رئیس جمهور این کشور هم به آن اشاره کرده است و جالب این‌که افغانستان از این مورد به عنوان یک اهرم سیاسی برای فشار به کشورهای دیگر استفاده می‌کند. همه اینها در حالی است که تقریبا تمام کنوانسیون‌های بین‌المللی این مساله را رد کرده‌اند و برای آنها این نگاه منسوخ شده است. به این مفهوم که هیچ قانون بین‌المللی چنین موردی را به رسمیت نمی‌شناسد.

این پژوهشگر دیپلماسی آب با اشاره به این سیاست آبی کشور ترکیه می‌گوید: این کشور اعلام کرده است هر کشوری که بخواهد از ما آب بگیرد به ازای هر مترمکعب فلان مقدار پول یا نفت بدهد! حالا وقتی مسؤولانی در رده معاون اول رئیس‌جمهور گزینه خرید آب از ترکیه را مطرح می‌کنند این مساله کاملا جنبه حقوقی پیدا می‌کند، به این مفهوم که ما رسما دکترین منسوخ شده هارمون را پذیرفتیم و حالا بر سر قیمت باید چانه بزنیم! وقتی افغانستان می‌گوید بیش از ۹۰ درصد آب هیرمند از کشور من تأمین می‌شود، پس من حق دارم از آب خود استفاده کنم و ایران با آن نگاه نمی‌تواند اعتراض کند که سیستان خشک شده و می‌خواهم از آب هیرمند استفاده کنم، برهمین اساس ترکیه می‌تواند ادعا کند آب دجله و فرات در کشور من سرچشمه می‌گیرد و تا جایی که می‌توانم با ایجاد سد از آنها استفاده خواهم کرد.

حجت میان‌آبادی با انتقاد از حرف‌های غیرکارشناسانه افرادی که هیچ نسبتی با دانش در این حوزه ندارند به جام جم می‌گوید: خیلی عجیب است در این سیستم عریض و طویل دولت ما کسی نیست به این دوستان مشاوره بدهد که با این گفته‌ها آنها رسما دارند یک تئوری منسوخ شده بین‌المللی را به رسمیت می‌شناسند و به نوعی به کشورهایی مثل ترکیه و افغانستان پاس گل می‌دهند و ایران را در موضع ضعف قرار دادند. البته این بار اول نیست و چندی پیش هم بعضی مسؤولان موضوع خرید آب از افغانستان را مطرح کردند، اما این‌که این مساله از سوی معاون اول رئیس جمهور یا رئیس سازمان محیط‌زیست ایران مطرح شود به نوعی یک فاجعه محسوب می‌شود.

دروغ بزرگ قابل باور است

این‌که اظهارنظر فردی به عنوان مدیرعامل یک خیریه که هیچ نسبتی با حوزه محیط‌زیست ندارد بدون ارائه هیچ سندی در سطح وسیعی از رسانه‌ها منتشر می‌شود جالب توجه است. از این منظر که رسانه‌های رسمی کشور چطور چنین اظهارنظری را بدون در نظر گرفتن همه تبعات سیاسی آن منتشر می‌کنند هم جالب توجه است. جالب‌تر وقتی است که با یک جست‌وجوی ساده درباره حوزه فعالیت‌های این خیریه متوجه می‌شویم زیرحوزه فعالیت‌های این موسسه نیازهای معیشتی، حمایت از ایتام، جهیزیه و ازدواج و... ثبت شده است. اما مدیرعامل این موسسه خیریه آن‌طور که خبرگزاری تسنیم به نقل از او نوشته است موضوع انتقال آب دریاچه وان به ارومیه را تمام شده تلقی کرده است، چرا که این خبرگزاری به نقل از او نوشته است: «هزینه لازم برای این طرح به صورت پایاپای بوده و مقرر شده است به مقدار یک میلیارد دلار انرژی (گاز یا برق) به ترکیه منتقل شود و در مقابل این کشور خدمات مهندسی لازم را به ایران ارائه دهد و درواقع شبکه انتقال آب توسط ترکیه احداث می‌شود و یک موسسه بی‌طرف این موضوع را بررسی می‌کند.» حالا این‌که چه کسی موضوع معامله پایاپای ایران و ترکیه را «مقرر کرده است» مشخص نیست و حتی اگر مقرر هم شده باشد، چرا این توافق از زبان مراکز مرتبط و رسمی عنوان نشده و تنها مدیرعامل یک موسسه خیریه آن را رسانه‌ای کرده است. آنچه مشخص است این‌که مطرح کردن مباحثی مثل انتقال آب دریاچه وان به ارومیه در خوشبینانه‌ترین حالت به این دلیل است که کسی از اعضای محترم ستاد احیای دریاچه ارومیه نپرسد در این چند سال برای احیای دریاچه ارومیه چه کار کردید؟ پرداختن به این موضوع دقیقا مصداق همان مثالی است که می‌گوید یک دروغ هر چقدر بزرگ‌تر باشد باور کردنش آسان‌تر است. شاید اتفاقا بعد از مطرح شدن چنین مباحث انحرافی، رسانه‌ها باید بیشتر به سمت عملکرد ستاد احیای دریاچه ارومیه بروند. این‌که عملکرد ستاد احیا با صرف ۳۵۰۰ میلیارد تومان چه بوده است؟ جالب این‌که هر اتفاقی هم در این میان افتاده به لطف بارندگی‌ها و سیل‌ها بوده است. این رقم در کنار ۷۰۰۰ میلیارد تومان سرمایه‌گذاری که معاون اول رئیس جمهور آن را اعلام کرده چه بازدهی‌ای داشته است؟ چرا با صرف همه این هزینه‌ها از ابتدای فعالیت ستاد احیای دریاچه ارومیه سطح زیر کشت کشاورزی در منطقه نه‌تنها کاهش نداشته، بلکه افزایش پیدا کرده است. به جای مطرح کردن طرح‌های عجیبی مثل انتقال آب از وان به دریاچه ارومیه بیایید شفاف بگویید این ۳۵۰۰ میلیارد تومان در کجا و چگونه هزینه شده است؟

حق با شماست

info@jamejamonline.ir

روابط عمومی: ۲۲۲۶۲۱۴۲

#ویلاسازی - ملارد
بیات از شهریار

تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی به ویلا و افت فشار آب در روستای سلیمان صفادشت از توابع شهرستان ملارد باعث مشکلاتی برای ساکنان این روستا شده است.

#مشاور املاک - بازارگرمی
زرگر از تهران

مشاوران املاک غیرمجاز با بازارگرمی در حوزه اجاره مسکن، سعی در افزایش قیمت‌ها و چندبرابر کردن حق کمیسیون خود دارند و متاسفانه هیچ نظارتی بر عملکرد آنها نمی‌شود.

#زنجان - بافت فرسوده
جعفری از زنجان

برخی از محله‌های شهر زنجان به دلیل بافت فرسوده و قدیمی وضع خوبی ندارند و تردد خودروها در این محله‌ها بسیار سخت انجام می‌گیرد.

#ضایعات - آلودگی صوتی
زرینکار از تهران

آلودگی صوتی از سوی وانت بارهای دوره‌گرد که آهن‌آلات و ضایعات خریداری می‌کنند باعث سلب آسایش شهروندان شده است.

#هرج و مرج - نان
کرمی از شریف‌آباد

قیمت نان در نانوایی‌های شهر شریف‌آباد متفاوت است و نانوایان به دلخواه قیمت نان را تغییر می‌دهند.

جوابیه

در پی درج پیامی در اول تیر ۱۳۹۸ با عنوان «ترافیک سنگین» مدیر روابط عمومی شهرداری منطقه ۱۵ تهران با ارسال نمابری اعلام کرد: بزرگراه امام رضا(ع) از محدوده پل‌های ثامن به بعد خارج از محدوده خدماتی منطقه ۱۵ بوده و برنامه‌ریزی برای اجرای فنی آن از عهده تصمیمات منطقه خارج است. متولی و تصمیم‌گیرنده در این محور سازمان‌هایی نظیر سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران و اداره کل راهداری استانداری تهران است. با این حال با توجه به این‌که سه راه افسریه روی پل خاوران به دلیل بار زیاد وسایل نقلیه و عدم کشش مسیر لوپ گردشی، ضلع شمالی پل بسیج را با ترافیک همراه کرده است، منطقه ۱۵ تدابیری را برای بازگشایی ترافیک سه راه افسریه اندیشیده و تعریض لوپ فوق را در دستور کار قرار داده است.